

Spiegel, spiegelt U dan echter wie gij zijt

De Spiegel, Christelijk Nationaal Weekblad, bracht in het nummer van 17 Maart een reeks foto's uit Coevorden. Onder een plaatje, een interieurfoto van het gebouw van de sedert jaren Vrijzinnige Nederlandsche Hervormde gemeente, lezen we het volgende praatje: „De Ned. Herv. Kerk is een van de weinig bewaarde kruiskerken in Nederland. Ze dient hoogst noodig gerestaureerd te worden, waarvoor een bedrag van een ton nodig is. Nadat vorige eeuw de Drent mede tengevolge van de sociale achterstanden, vrij onverschillig en apatisch stond ten opzichte van de godsdienst, is daar sedertdien belangrijke wijziging ten goede in gekomen”.

Volgens „De Spiegel” stond „de” Drent — het was dus een algemeen verschijnsel — in de vorige eeuw vrij onverschillig tegenover den godsdienst. En zulks zou mede gevolg geweest zijn van de sociale achterstanden. Tegenwoordig wordt dat beter. Natuurlijk mede tengevolge van den socialen vooruitgang. Nog één stap of Domela Nieuwenhuis krijgt er met zijn twaalf apostelen de eer van.

Het valt overigens met die onverschilligheid en die apathie van „den” Drent in de vorige eeuw nogal mee. De Spiegel, — als het blad nog weet wat Christelijk, wat Christelijk Nationaal is — bedoelt met den „godsdienst” natuurlijk de, ook typisch nationale, christelijke, gereformeerde religie. Welnu: een vluchtige blik in ons jaarboekje van 1942 leert, dat van de toen vermeldde 43 Gereformeerde Kerken in „t Olde laandschap” 34 tot openbaring zijn gekomen in de vorige eeuw, en van deze 34 niet minder dan 28 vóór de Doleantie, 20 tusschen 1834 en 1850. En overigens waren de niet-Gereformeerde Drenten allesbehalve onverschillig en apathisch, maar uitgesproken vijandig. De strijd tegen de herleving der kerk werd o.a. ingezet door den geleerden predikant te Assen, Dr G. Benthem Reddingius, een van de twee wolven in de schaapskooi van Christus, tegen wie Hendrik de Cock spoedig de pen moest opnemen.

Als het wáár is, dat de onverschilligheid en apathie ten opzichte van den godsdienst mede een gevolg waren van de sociale achterstanden, dan zijn die Drentsche afgescheidenen natuurlijk steenrijke kapitalisten geweest. Het is overigens leuk er in dit verband aan te herinneren, dat Mevrouw Roland Holst ten tijde van het eeuwfeest der Afscheiding van deze laatste een precies omgekeerde, maar even historisch-materialistische verklaring gaf: zij verklaarde de Afscheiding juist uit den socialen achterstand van het afgescheiden volk.

Wat de armoede van die afgescheidenen betrof, had zij volkomen gelijk. Maar de sociale achterstanden, ook in Drente, verklaren nóch de godsdienstige herleving, die de Afscheiding bracht, nóch de „onverschilligheid en apathie”, die De Spiegel meent te kunnen constateeren.

De waarheid is, dat God ook in Drente zich door Zijn Woord en Geest had doen overblijven een arm en ellendig volk, dat Hij genadig van kwade herders verlostte. En dat Benthem Reddingius met andere wolven in de schaapskooi van Christus de kerken in Drente hebben leeggepreekt en de gemeenten verwoest.

Daarvan schijnt De Spiegel niets meer te weten. Het blad kent de historie niet.

Daarom verstaat het den eigen tijd niet. Daarom is het praatje bij het plaatje valsche voorlichting.

En op den klank af Vondel's „Geuzevesper” citeerend zouden we tot De Spiegel willen zeggen: „Spiegel, spiegelt U dan echter, Wie gij zijt”.

Is Uw voorlichting Christelijk?

En Nationaal?

D. E. C.

„afgescheidenen” voor het besef van 't volk, op het dwaalspoor geleid door wie Bilderdijk noemt de „Staat- en Kerkverstoorders”, en bijgevolg straks ook in den volksmond een hatelijken klank gekregen: deze menschen zijn betweters, eigenzinnigen, die zeggen met de anderen niet meer mee te kunnen doen (zijn zij soms beter? wat verbeelden ze zich?), doordrivers, onruststokers, dweepers, scheurmakers. Die spelbrekers, die den moed hebben „zich af te scheiden”.

Julst?

In geen enkel opzicht.

Genoemde Acte is geen actie van ontevreden, oproerige menschen. Ze is niet meer dan een noodzakelijke re-actie. Op twee acties van de zijde hunner tegenstanders. Die hebben eerst verloochend en losgelaten het fundament der kerk, en zich op een andere basis gesteld. Daarover vermaand en opgeroepen zich te houden aan hun eed het aloude fundament te bewaren, hebben ze vervolgens die roepstemmen beantwoord met schorsing en afzetting. Toen pas kwam de reactie: nu zijn wij verplicht, de gemeenschap met U te verbreken, totdat ge wederkeert tot den waarachtigen dienst des Heeren. „En we verklaren tevens gemeenschap te willen oefenen met alle ware gereformeerde ledematen, en ons te willen vereenigen

neming en opvolging van allen, die daarbij betrokken waren. De summus imperans (d.i. de hoogste machtshebber in den Staat L. R.) achtte zich bij gebreke van ander bestaand, bevoegd en erkend gezag, geroepen regeelingen aan zich te trekken om aan bestaande regeeringloosheid, immers onzekerheid, een einde te maken”.

Wij merken hierbij op:

1. De geschiedenis is, samen met haar aanvaarding als recht, tot norm verheven en dit wordt met zooveel woorden in de uitspraak gesteld. Dit ligt in de lijn van het eerstegehaalde arrest (tweede rechts-overweging). Laat dit onze kerken tot waarschuwing dienen, opdat nimmer de geschiedenis tegen haar als norm kan worden gebruikt, b.v. doordat zij berust hebben in den gang van zaken tegen Gods Woord en de Kerkenorde of doordat zij een valsche tolerantie aanvaardend het onrecht tot recht voor zich hebben laten worden.

2. Slaan zij deze waarschuwing in den wind, dan behoeven zij van den rechter geen bescherming te verwachten, zelfs niet tegen onrechtmatig staatsgeweld. De rechter wil deze onrechtmatigheid nog wel erkennen zoals dit arrest leert, doch verbindt er geen gevolgen aan.

3. De erkenning van de onrechtmatigheid door den rechter is toch winst. Gemeenschappen, die christelijk willen zijn, zijn dan wel rechtens, doch niet zedelijk bevrijd ten opzichte van de verliezende partij, die zedelijk in het gelijk is gesteld. En de Zedewet moet voor haar toch alle wereldlijk recht doorbreken!

4. Laten de vaders in hun kerkelijk leven zoo handelen, dat de kinderen hun lasten niet zullen dragen, zooals geschied is in de Doleantie. De rechter is zijn opgestelde regels getrouw gebleven: Bij arrest van den Hoogen Raad van 15 Juni 1888 W. 5571 werd beslist: „De Nederlandsch Hervormde Kerk is een bij de Synode-reglementair georganiseerd lichaam. Zij die deel uitmaken van de zich noemende Nederduitsch Gereformeerde Kerk te Amsterdam (doleerende), die geheel staat buiten het synodaal verband der Hervormde Kerk, hebben daardoor getoond niet meer leden te zijn dezer laatste”.

5. Dat de vorenstaande conclusies ook inderdaad door de lagere rechtspraak zijn getrokken moge blijken uit de volgende aanhalingen uit:

a. het arrest van het Gerechtshof te Leeuwarden van 12 Juni 1889, W. 5754: „Overwegende, dat op grond van het voorgaande bij gevolg ontkennend wordt beantwoord de vraag of een kerkeraad, als orgaan in die organisatie, zich aan die organisatie onttrekken kan, vermits de rechtsgeschiedenis aan toont, dat een kerkeraad, als ondergeschikt college, nimmer een dergelijke macht heeft bezeten, zoodat hetgeen de appellanten durven noemen „het onvervreemdbaar recht der gemeente om zich aan de onwettig opgedrongen organisatie te onttrekken”, in de uitvoering inderdaad is revolutie”. Wat zedelijk Reformatie was, wordt hier rechtens revolutie genoemd.

b. het vonnis van de Rechtbank te Utrecht, van 2 April 1890, W. 5883: „Overwegende, dat wel hier en daar, stemmen zijn opgegaan, in woord of schrift hare afkeuring betuigende met de ingevoerde organisatie, en de regeering in die dagen termen heeft gevonden die met kracht te onderdrukken, maar dat het niettemin tevens historisch vaststaat, dat althans tot het jaar 1834 al de plaatselijke kerken, vertegenwoordigd door hare kerkeraden,, zooals door de gedaagden in de van hen uitgegane, hierboven vermelde schrifturen, zij het ook berouwvol is erkend, zich aan dat reglement e.a. hebben onderworpen en dat zij daardoor zijn geregeerd”. Hier wordt eigenlijk gezegd, dat — privaatrechtelijk gesproken — de Afscheiding zelfs te laat is gekomen om de kerkelijke goederen voor Christus' ware kerk te redden.

Als derde belangrijk arrest zij gewezen op dat van 29 December 1911, W. 9272, waaruit wij overnemen:

„De kerkgenootschappen kunnen volgens dit artikel (1690 B.W.) wel hebben reglementen, die de rechten en verplichtingen hunner leden regelen, echter altijd onder de opperheerschappij der algemeene wet, voor welke hunne bijzondere rechtsregeling heeft te wijken, tenzij die algemeene wet zelve vrijheid tot afwijking verleent. Op dit beginsel is in den tienden titel van boek III B.W. of andere bronnen van ons burgerlijk recht voor kerkgenootschappen geen uitzondering te vinden, en deze kan ook niet uit de Grondwet of uit de wet van 10 September 1853 (die op de Kerkgenootschappen) of een andere wet worden afgeleid”. Wij citeren hier eenige passages uit Prof. Kranenburgs Staatsrecht deel II 5e druk, blz. 436 e.v.: De Hooge Raad heeft hier uitgemaakt, dat onze kerkgenootschappen zijn vereenigingen van personen, die weliswaar zijn burgerrechtelijke „zedelijke lichamen” naar art. 1690 B.W., kunnende hebben en in de Nederduitsch Hervormde Kerk hebbende reglementen overeenkomstig art. 1697 B.W., maar dat de vereeniging dier personen tevens en vooral berust op den onstoffelijken grondslag eener gemeenschap van geloofsovertuiging en geloofsbelijdenis. In die gemeenschap kan een vader zijn minderjarig kind doen inlijven, in de Ned. Herv. Kerk door het in eene gemeente dier kerk te doen doopen, maar alleen door zijn opvoedingsrecht uit te oefenen, niet krachtens zijn vertegenwoordigingsrecht. De daardoor ontstane, in de eerste

plaats op geloofsgemeenschap gerichte, band vermag echter na de meerderjarigheid niet te blijven werken, noch de daarmede onafscheidelijk verbonden burgerlijke werking te behouden. Geen kerkelijke inzet als het Algemeen Reglement der Ned. Herv. Kerk is bij machte de gevolgen langer te doen duren dan het einde der opvoedingsmacht, zulks ook niet in dezen vorm, dat, zooals art. 3 van het Reglement wil, een daad noodig zou zijn om dat voortduren te doen ophouden. Op die gronden werd de vordering van de Ned. Hervormde Gemeente te 's-Gravenhage tot betaling van hoofdelijken omslag niet-ontvankelijk verklaard.

Bij deze uitspraak wijzen wij op:

1. de belangrijkheid van de hier gegeven norm, dat volgens de gewone regelen van het burgerlijk recht, waaraan de kerkelijke reglementen ondergeschikt zijn, moet worden uitgemaakt, wie er toe behooren. Reeds vroeger, 25 Januari 1850, W. 1098, had ons hoogste rechtscollege uitgemaakt, dat een kerkgenootschap niet door zijn statuten aan een bestaande wettelijke verordening kan derogceeren en in aansluiting aan dit beginsel deed het Hof te Arnhem op 5 Januari 1911 W. 9108 deze uitspraak: „De leer der Roomsch-Katholieke Kerk, dat iemand eenmaal in die kerk opgenomen, daar nimmer kan uittreden, kan door den wereldlijken rechter niet worden aanvaard; wel zal een uittreden uit die kerk ook door dien rechter niet kunnen worden aangenomen dan op grond eener uitdrukkelijke ernstige wilsverklaring aan de bestuurders dier kerk”.

Verblijvend is, dat dit beginsel ook tenminste eenmaal juist is toegepast ten aanzien van de acte van vrijmaking, die niet als een onttrekking werd beschouwd, zoolang de kerkeraad bij wien ze werd ingediend zich niet had uitgesproken. (Pres. Rechtbank Maastricht N. J. 44/45 no. 746, 20-10-45). Men realiseere zich, dat uit een beslissing als laatstgenoemde volgt, dat wij privaatrechtelijk aanspraak bleven houden op den naam „Gereformeerd” en dat een domweg „onttrekken” in plaats van een „zich vrijmaken” het verspelen van rechten zou hebben kunnen beteekenen.

2. Het daardoor van toepassing geworden beginsel, dat uitvoering van kerkelijke voorschriften slechts geoorloofd is naar redelijkheid en billijkheid; waar dit dus voorkomt o.a. naar het beginsel van procesrecht, dat geen uitdrukkelijk door het kerkrecht voorgeschreven vormen (ook vormen kunnen van groot materieel belang zijn!) worden geschonden en naar het „audi et alteram partem” (recht om gehoord te worden bij een geuite beschuldiging), waarbij ter verduidelijking nog moge worden opgemerkt, dat niet alleen vermogensrechten, doch ook andere rechten, zooals eer en goede naam worden beschermd door den burgerlijken rechter, indien zijn hulp wordt ingeroepen.

Met het vorenstaande meenen wij voldoende duidelijk te hebben gemaakt, dat er op dit terrein vele gevaren voor de kerk liggen, te meer indien men zijn verantwoordelijkheid niet beseft en van den eenigen juiste weg afwijkt. 'n Compromis is hier niet mogelijk. De geschiedenis bewijst het. Ook de geschiedenis van 1950, toen er bij de synodocraten z.g. „ruimte” is gekomen, naar op vele plaatsen den volke is verkondigd. Terwijl er nimmer een besluit is genomen, dat alle schorsingen en andere onrechtmatigheden royaal zijn teruggenomen. Laat ons kerkvolk en niet in het minst onze ambtsdragers goed beseffen, dat het nemen van een dergelijk besluit niet mogelijk was, wilden de synodocraten niet alle aanhangige procedures voor den burgerlijken rechter verliezen, omdat zij daarmede den grondslag van hun eisch e.g. verweer zouden hebben ondergraven. Dat de processen niet ter rolle zijn geroeyerd bewijst, dat er tot op vandaag in de bindingen niets is veranderd. Zonder kennis te hebben genomen van ook maar iets van al het samensprekingsgedoe kan dit uit het enkele feit, dat de processen voortgang hebben, door ieder die even nadenkt, worden begrepen. Laat men dan ook tegenover het kerkvolk en niet alleen voor den rechter zeggen, dat de bindingen nog steeds onverminderd van kracht zijn en staan voor zijn eeden van 1944!

En mogen de oogen van hen, die zeggen naar eenheid te staan, maar deze op een verkeerde wijze zoeken, mede hierdoor geopend worden, zoodat zij zich voegen bij de kerken, die het juk van 1944 en volgende jaren radicaal van zich hebben afgeworpen.

Mr L. ROELEVELD.

Gods instrument

WIE HEBBEN ZICH AFGESCHIEDEN?

Komt de vraag, wie zich in 1834 en volgende jaren hebben afgescheiden, dan zou het antwoord kunnen luiden: ds Hendrik de Cock, zijn kerkeraad en wie hen volgden, en men zou zich voor dit oordeel kunnen beroepen op de Acte van Afscheiding of Wederkeering d.d. 13 Oct. 1834, waar Ulrum's kerkeraad met 3/4 van de leden verklaart, dat zij „zich afscheiden van degenen die niet van de kerk zijn en dus geen gemeenschap meer willen hebben met de Ned. Herv. kerk, totdat deze terugkeert tot den waarachtigen dienst des Heeren”.

Sindsdien heeft het woord „afscheiding” evenals

met elke op Gods onfeilbaar Woord gegrond vergadering, betuigende met dezen dat wij ons in alles houden aan Gods Heilig Woord en aan onze aloude Formulieren van eenigheid, in alles op dat Woord gegrond, aan de aloude Liturgie en aan de Dordtsche Kerkenordening". Dát is reformatie.

Wie zijn in feite de afgescheidenen? De Cock en de zijnen? Neen, maar zijn tegenstanders, die aan de leer der kerk, aan de waarheid Gods ontrouw geworden waren. Alle Hervormers hebben tegenover Rome staande gehouden, dat de ware kerk te vinden is, niet waar men vasthoudt aan de successie van plaats en kerkgebouwen etc.) en personen (bisschoppen, paus etc.), maar waar bewaard wordt de ware leer, waar gevonden wordt de successie der doctrina, der gezonde leer naar Gods Woord. En dat geldt ook voor vandaag tegenover alle theorie, uitgedacht door menschen.

DE GEZONDE LEER.

Die leer heeft Hendrik de Cock, we gedenden het met groote dankbaarheid anderhalve eeuw na zijn geboorte, door Gods genade bewaard, en daarmee aan Christus' kerk in deze landen en ver daarbuiten een onschatbaren dienst bewezen.

In een tijd, toen predikanten der Herv. Kerk publiek de dwalingen van Arius en Pelagius vernieuwden, toen men durfde schrijven, dat het goddeloos en godslasterlijk was om met den Catechismus staande te houden dat God met tijdelijke en eeuwige straffen zal wreken de aangeboren en werkelijke zonden; toen men op de vraag: welk een Zaligmaker is Christus voor hen? (n.l. voor hen, die als „fijnen" te boek stonden) ten antwoord gaf: „bijna alleen een borg, een plaatsbekleeder bij God, een verzoener, Hoogepriester, offer en toevlucht ter geruststelling bij eigene, dikwijls helaas opzettelijk begane overtredingen"; toen men den Catechismus noemde „een oud schoolboek, hetwelk zich noch door stijl, noch door inhoud tegenwoordig meer aanbeveelt"; toen het gros der predikanten remonstrantsch dacht en preekte en de Dordtsche leerregels gescholden werden als „versleten schoenen", een „allerellendigst formulier", en den koning gesmeekt werd, de „Dordtsche klusters" toch te verbreken; toen Hofstede de Groot, die door zijn tijdgenooten en leerlingen zóó bewonderd werd, dat een van deze laatste den Groot's zelfbedwang opgetogen prijst omdat hij „een schoon, edel, ontwikkeld, rijk meisje beminend" haar zijn liefde niet bekende, wij vele leden uit haar familie, waaronder haar vader, aan de tering gestorven waren („de edele maagd huwde met een ander en ging vroegtijdig heen"); toen deze Hofstede de Groot, voorlooper en baanbreker van het modernisme, de man met het „lieferlijk gemoed", die uitgaf het tijdschrift „Waarheid in Liefde" en van hen, die de kerkleer handhaafden, zeide: „stelselzucht en ketterijacht is hun, beoordeeld naar hun wijze van doen, veel meer eigen dan geloof en liefde", en die zóó „Unions- und Ausgleich-freundlich" was, dat hij al zijn hoop zou zetten op de „kerk der toekomst", waarin de naam van Christus tot zijn volle recht zou komen en de namen van de verschillende gezindten, ook de namen Protestant en Roomsche tot de geschiedenis zouden behooren — verklaarde, dat de Formulieren van eenigheid geen verbindend gezag hadden voor de predikanten der Ned. Herv. Kerk, en indien wél, dat ze dan verplicht en gerechtigd waren hun eed te breken —

toen dus de kerk van Christus naar bestuur en inrichting veranderd was in een geregelenteerde vereniging, waarin ieder practisch het Woord kon mishandelen naar verkiezing en kon preeken zooals hem goed docht, en de waarheid alleen geduld werd op voorwaarde, dat men den leugen het hoogste woord liet —

toen heeft de Heere, die Zijn instrumenten formeert en toerust en bekrachtigt, in Zijn trouw en groote ontferming den man Hendrik de Cock in 't hart gegeven om als een klein jongeling den reus van 't kerkelijk liberalisme te bevechten, en om de gereformeerde kerk weer te doen uitkomen als de heilige vergadering van hen, die met mond en hart herhalen: wij gelooven en belijden.

KERKREFORMATIE AFGEWEEZEN DOOR BEKNIBBELING.

Natuurlijk is hierop afgedongen. Voornamelijk door hen, die achterbleven. Tot vandaag aan den dag. De Cock had deels wel gelijk. Deels. Máár..... (Hoe kan de geschiedenis helpen, onzen eigen tijd beter te verstaan!) Máár..... hij had de Ned. Herv. Kerk „valsche kerk" genoemd. Daarmee „randde hij den geheimen raad Gods aan". Ja? Dan moet door art. 29 der Ned. Geloofsbelijdenis een streep. Voorts: hij had uit andere gemeenten kinderen gedoopt en leden op zijn catechisaties toegelaten. Doch De Cock was bereid aanstands hiermee op te houden, indien men hem zijn ongelijk uit Gods Woord of de Reglementen der kerk aanwees. Wat niet geschied is. Ja, maar..... zijn toon. Die was veel te grof en te barsch. Die toon moest wel prikkelen. Doch 't is de moeite waard na te lezen, wat de kerkeraad van Ulrum in zijn Memorie aan de Algemeene Synode der Ned. Herv. Kerk d.d. 28 Juni 1834 (Keizer, bl. 463) en De Cock zelf (Een paar brieven, uitgegeven ter opheldering der waarheid enz., 28 Maart 1834) hierover schrijven; zoo getuigt o.a. De Cock: „Ik geloof ook, dat wij onze kracht van zeggen niet moeten zoeken in harde woorden, zelfs tegen hen, die de Gemeente des Heeren door blindheid of boosheid zoeken te verleiden, maar het is mijns inziens evenmin goed, om de harde woorden en uitdrukkingen, die God Zelf in Zijn Woord bezigt, te verzwijgen uit vrees voor de menschen of uit gevaar van schade of schande; anders immers moest 't geen godslasterlijk is te denken) de Heere Jezus Zelf, Petrus en Paulus hier schuldig staan, gelijk wij zien kunnen, Matth. 23, Hand. 8:23, Hand. 13:10, in de brieven van Paulus aan Timotheus, enz. De eer des Heeren moet onze bedoeling zijn, het kind moet bij zijn rechte naam genoemd worden en ach! of ons deze voorvaderlijke oprechtheid en rondborstigheid wederom meer en meer mocht geschonken worden, door des Heeren Geest" waarna De Cock de door hem gebezigde benamingen en uitdrukkingen confronteert met de waarheid Gods.

„Is zoo gemakkelijk voor hen, die tot motto gekozen hebben: „niet de kerk uit!", wat meermalen schijnt te beteekenen: „wat er ook gebeure, nooit de kerk uit" — om door het opwerpen van bezwaren, die geen van alle de kern der zaak raken, zichzelf te paalen, en anderen in den waan te brengen, dat hoe goed „heengaan" moge schijnen, „blijven" veel en veel beter is.

En zoo doet ook nog steeds opgeld het beweren, dat de afscheiding toch maar 'n tamelijk „subjectieve" beweging was, en allerminst vrij van invloeden, verbonden aan de namen De Labadie en Schortinghuis.

Vrage: indien dit bij meerderen, die met de afscheiding meegingen het geval mocht zijn — aan wie de schuld? Wat gaven de geestelijke voorgangers aan het volk? Hoe lang was de gemeente niet verleid en misleid? En, zouden we haast vragen, hoe wordt thans de gemeente door meerderen van deze „klagers" geleid?

Ach, hoe moeten alle klachten en aanklachten verstommen tegenover het nuchtere feit, dat de eenvoudige, trouwe herder en leeraar van Ulrum door woord

Maria, de moeder van onzen Heere Jezus Christus (XIV)

HET KERKLID MARIA.

In de Handelingen der Apostelen komt de naam van Maria slechts éénmaal voor. Lucas noemt in den aanhef van zijn Evangelie den naam van de moeder des Heeren niet. Hij spreekt ervan, dat de Heiland, nadat Hij geleiden had, veertig dagen lang, Zichzelf levend vertoond heeft aan de apostelen, zijnde door hen gezien en sprekende van de dingen die het Koninkrijk Gods aangaan (Hand. 1:2, 3).

Wanneer de Heere Jezus na veertig dagen ten hemel vaart, zijn alléén de apostelen en niet Maria hiervan getuige (Hand. 1:4-11).

Bij hun terugkeer van den Olijfborg vergaderen de discipelen in de opperzaal, die ze geregeld voor hun bijeenkomsten gebruiken. En dan lezen wij: Deze allen (n.l. de elf apostelen) waren cendrachtig volhardende in het bidden en smeeken met de vrouwen, en Maria de moeder van Jezus, en met Zijn broeders (Hand. 1:14).

In deze opsomming valt op, dat de discipelen het eerst genoemd worden. Zij vormen in de bedeeling van Christus' verhooging het voornaamste bestanddeel van de gemeente. Dat in dit verband ook vrouwen worden vermeld is belangrijk. Dit laatste feit is nieuw genoeg om afzonderlijk vermeld te worden. Volgens 't Joodsch gebruik werd geen vrouw toegelaten bij de godsdienst-oefening. Maar ook op dit punt zijn de „oude dingen" voorbij gegaan¹⁾.

Met de vrouwen zullen wel bedield zijn de vrouwen, die met den Heere Jezus zijn raegetogen en Hem dienden van hun goederen.

„Het moeten de vrouwen zijn geweest, die voor Jezus hebben gezorgd en die thans Zijn apostelen verzorgden"²⁾.

Maria, de moeder des Heeren, wordt in deze opsomming afzonderlijk genoemd.

Het valt op, dat zij ná de apostelen wordt genoemd. „Wanneer straks „in de opperzaal" de kleine schare samschoolt, die wachten moet op 't Pinksterfeest (dat is: op den terugkeer van Christus) dan noemt Handelingen 1 in „keurige" orde de personen op, die daar bijeen zijn. Eerst de mannen, daarna de vrouwen. Eerst de apostelen, de geroepen ambtsdragers, daarna degenen, die door bloedverwantschap aan Jezus zijn verbonden: Maria en de broeders des Heeren. Eerst de geestelijke familie; dan als zoodanig de „natuurlijke familie". Daar hurkt Maria in de achterhoede. De apostelen zitten nu op een stoel der eere, zij hebben de vooraanzittingen, hun naam staat in het eerste gelid; niet de naam van Maria. Een speciale eerepositie heeft Maria niet meer, maar de apostelen, ook Johannes, kregen nu een bijzonder eeremerk, een speciaal privilege, dat hen van anderen onderscheidt. Was Maria indertijd geroepen tot een exceptioneelen dienst op het terrein van de natuur, van vleesch en bloed, thans zal de beurt aan de apostelen zijn, doch dan op de wijde stroomen van den Geest. Zij krijgen

en daad terugriep tot de gezonde leer, later tijden tot beschaming en voorbeeld!

Hij geeft uit het „Kort Begrip der Christelijke Religie", tegenover de slappe en ongereformeerde vragenboekjes, toen in gebruik; voorts de Besluiten der Dordtsche Synode 1618-19 (met een belangrijke voorrede: „Aan mijn in hun eeuwige heil belangstellende land- en geloofsgenooten);

in tal van geschriften houdt hij de gereformeerden in den lande nauwkeurig op de hoogte van zijn strijd en van de gevoerde processen;

hij wendt zich in geschriften tot den koning, wien hij ook al zijn brochures toezendt, telkens vergezeld van een begeleidend schrijven; hij bezoekt Zijne Majesteit en ofschoon de koning hem kennelijk zocht te verbijsteren en van zijn stuk te brengen, legt hij vrijmoedig getuigenis af van zijn optreden en voornemen, en wakt den Vorst op, getrouw te zijn;

hij schrijft aan de Staten-generaal, aan den Gouverneur van de provincie, aan de kerkelijke besturen die hem veroordeelden;

hij richt zich in een „Toespraak en Uitnodiging" tot de geloovigen en ware Gereformeerden in Nederland om hun duidelijk te maken, dat hij zich niet gescheiden heeft van de ware gereformeerde kerk, noch van de ware gereformeerden;

hij geeft uit „Punten van Reformatie", opgesteld in 1695 door zeven predikanten en vermaant in een opschrift: „dit artikel tot grond van alles te stellen, dat de Heere Jezus alleen als Koning dient erkend in Zijn kerk, niet alleen in oordeel, maar met verheffing des harten en met de daad zelve, en Hem, Zijn zaak, Rijk en kinderen trouwelijk voor te staan en uit alle macht te helpen, met dadelijke verloochening van eer, profijt, gemak en met opneming van alle kruis".

De achtergeblevenen zeggen: „o, als De Cock en de zijnen ook gebleven waren, evenals wij!" We antwoorden: „o, als de achtergeblevenen getrouw geweest waren!"

Kohlbrugge's spreuk was: perfer et obdura! (verdraag en volhard). De Cock herhaalde steeds weer: Blind in de uitkomst, ziende op 't gebod! P. D.

een ambt, even onoverdrachtelijk, een ambtsbediening, even onvervangbaar, als Maria's moederschap dit geweest is³⁾.

Toch moeten wij er oog voor hebben, dat Maria in deze opsomming uitdrukkelijk wordt genoemd. „Zij leefde, sinds de apostelen zich in Jeruzalem verzameld hadden, ook in de heilige stad, en daar zij op een bijzondere, onvergelyklijke manier van de geschiedenis van Jezus getuigenis kon geven, was zij een gewichtig lid in den kring der discipelen⁴⁾.

Toch is het merkwaardig, dat men in de oude kerk niet gekomen is tot een vereering van Maria. „Wanneer men acht geeft op de natuurlijke opwekkingen in den mensch, zoo zou men kunnen verwachten, dat een deel van de vereering, welke Jezus door de gemeente werd bewezen, ook op Zijn moeder en broeders zou worden overgedragen, die immers naar Gods orde met Hem in het bijzonder waren verbonden en een groot aandeel hadden aan Zijn levensgang. In het Nieuwe Testament treedt niets aan het licht, wat daartoe neigt.

Het kruis heeft op zoo doorslaande wijze een eind gemaakt aan al wat zweemt naar de verheerlijking van datgene, dat behoort tot de sfeer van „vleesch en bloed" en den blik van allen tot God omhoog geheven, die door de zonde en den dood van den mensch heen alleen in Zijn genade en door Zijn Geest Zijn Rijk bouwt. De verwanten van Jezus werden derhalve niet naast den Heere geplaatst, alsof zij mededeelgenoot waren van Zijn ambt als Heiland en Zijn heerlijkheid, maar stonden in de gemeente bij hen, die van de aarde geloovig tot Hem opzagen, op Zijn genade vertrouwd en op weg waren naar Zijn Rijk. Binnen de christenheid hadden zij door hun bijzondere betrekking met Jezus een bijzonder belangrijke plaats⁵⁾.

In de N.T. gemeente heeft dus Maria wel een bijzondere plaats, maar ónder de apostelen. Wij zien haar als een eenvoudig kerklid, die met haar gaven van herinnering de kerk des Heeren heeft gediend. Hier in Handelingen wordt Maria voor het laatst genoemd. „Waarschijnlijk is zij, kort na dezen tijd, gestorven"⁶⁾.

Enumatill.

K. MEIMA.

¹⁾ K. Schilder, Christus in zijn lijden, III, p. 340.

²⁾ A. Schlatter, Erläuterungen, I, p. 828.

³⁾ A. Schlatter, Erläuterungen, I, p. 829.

⁴⁾ F. W. Grosheide, a.w. I, p. 27.

•• Klacht over knoeien

Men zendt mij enkele exemplaren van N. Pr. Gr. Ct, waarin dr Zuidema fel te keer gaat tegen den Heer A. Zijstra, die in Geref. Kb. Groningen bezwaren had ingebracht tegen een rede van hem. Ik zal mij in de discussie niet mengen, want ik ben daarbij volstrekt overbodig. Maar als meelevend toeschouwer mag ik dr Zuidema wel verzoeken niet zoo hoog van den toren te blazen: knoeien, valsche beschuldigen, etc. Want hij verwaarloost daarmee het feit, dat met de stukken aantoonbaar was, dat hij, dr Zuidema, is begonnen met „knoeien" inzake de rustig, en thetisch voorgedragen meeningen van dhr Zij-

stra. In v
niet kur
lampen
dan is d
versch
nog tets
zindheid
werk de
schrikke
erg, alle
Heer Zij
dier lam
laat hij
gen: ge
maar v
me" i
hen pact
vleugels
laeryma
hij nog
strijden.
Of hij
mogelijk
die gequ
keurige
klein fre
bos in
hen gev
daarop
bezware
eerste
beallisen
gewest
A.R. en
maar do
hebben
meneer
haal: dr
en zal t

•• D

Dr Zu
zegt om
gebied,
sich lat
kende
den voe
Zuidema
stra): a
Z. in de
woord l
wandelt
wanda
vlak vo
als hij
dus „vo
verder
licht hij
Tot z
dat hij
nonsens
stra, U
beschn
verband
Zuidema
wagen t
wij met
kunnen
twintig
het bij
Want G
vergezie
Let o
gens pr
die heel

Intus
dat er
zou wo
Ik he
maar d
wel leu
hooge,
eens.

Na
water
Nog
maakt
naar d
vaardig

Twee
de ziek
nier oo

De ti
vorigen
daar
frissch
zijn ms
pintu),
men oc
heid ky
nen, al
dochte
heerlijk
om hie

21) 8
22) 0